

DZIAŁ INFORMACYJNY

Sprawozdania

1. SYMPOZJA BAZYLIAŃSKIE W 1979 ROKU

Od Roku Bazyliańskiego, obchodzonego w związku z 1600 leciem śmierci św. Bazylego Wielkiego /+ 379/ upłynęło już wprawdzie 3 lata, warto jednak obok jubileuszowych dokumentów, artykułów i polskiej bibliografii poświęconych jego osobie przynajmniej zasygnalizować, jakie imprezy naukowe odbywały się w świecie w związku z tym wydarzeniem. Przypomnienie ich tematyki pozwoli na orientację, jakie problemy nurtują obecnie uczonych w związku z osobą i nauką Wielkiego Biskupa Kapadocji.

A. SYMPOZJUM RZYMSKIE

Papieski Instytut Studiów Orientalnych wraz z Instytutem Patrystycznym "Augustinianum" i Bazyliańskim Opactwem św. Nila z Grottaferrata urządziły 20 stycznia 1979 r. w auli Instytutu Patrystycznego jednodniowe sympozjum w formie dyskusji przy okrągłym stole pod przewodnictwem prof. Tomasza Śpidlika, dziekana Instytutu Orientalnego w Rzymie, na temat: "Teologiczna osobowość św. Bazylego". Wzięło w nim udział około 70 osób, profesorów i studentów zainteresowanych zarówno antykiem, jak i teologią chrześcijańskiego Wschodu. Referaty wygłosili: J. Gribomont OSB /prof. Instytutu Patrystycznego w Rzymie/, Wiara, słowo i "oikonomia";

C.Mazzanti /prof. Regionalnego Seminarium z Fano/, Znaczenie chrystologii św. Bazylego; H.Calvacanti /prof. Uniwersytetu w Perugii/, "Theognosia" za pośrednictwem Ducha i niepoznawalność Ducha¹; R.P.M.Kobasuk OSBM, "Attende tibi ipsi"; J.Ortiz de Urbina /prof. Instytutu Orientalnego w Rzymie/, Charakterystyczne cechy ekumenizmu św. Bazylego².

B. M I Ę D Z Y N A R O D O W E S Y M P O Z J U M
W T O R O N T O^x

Odbyło się ono w dniach 10-16 czerwca 1979 roku. Jego organizatorami byli bazylianie, zgromadzenie założone we Francji w 1822 r., działające obecnie w Kanadzie, Stanach Zjednoczonych, Meksyku i Francji, zajmujące się nauczaniem i duszpasterstwem parafialnym. Prowadzą oni w Toronto własny uniwersytet i znany ośrodek naukowy - Papieski Instytut Studiów Średniowiecznych obchodzący 50-lecie swego istnienia. W Sympozjum uczestniczyło ok. 150 osób, wśród nich wielu bazylianów i bazylianiek.

Kanada i Stany Zjednoczone były najliczniej reprezentowane; z krajów europejskich udział wzięły: Grecja /ok. 6 osób, nie licząc kilku uczonych greckich osiadłych w Ameryce/, RFN, Włochy /po 5 osób/, i inne kraje: Anglia, Holandia, Hiszpania, Szwecja /po 1 osobie/; z Polaków uczestniczyli: ks. Janusz Ichnatowicz z Texasu, znany czytelnikiem "Tygodnika

1 Opublikowany pt. "Theognosia" per mezzo dello Spirito e in-coscoscibilita dello Spirito nel "De Spiritu Sancto" di Basilio di Cesarea, "Augustinianum" 19/1979/403-414.

2 Opublikowany pt. "Caratteristiche dell'ecumenismo di S.Basilio", tamże 389-402.

x Jest to komunikat przygotowany dla Radia Watykańskiego przez prof. L.Małunowiczównę, uczestniczkę tego sympozjum.

Powszechnego" z publikacji wierszy, i prof. Leokadia Małunowiczówna /Lublin/, która wygłosiła komunikat i brała udział w dyskusji panelowej.

Organizatorzy świadomie nadali sympozjum charakter ekumeniczny, zapraszając prelegentów różnych wyznań: katolików, prawosławnych, protestantów, anglikanów, by podkreślić znaczenie studiów bazylikańskich także w dziele zjednoczenia chrześcijan. Rangę sympozjum podnosiła obecność kardynała J. Willebrandsa, przewodniczącego Sekretariatu dla Spraw Jedności Chrześcijan. Arcybiskup A. Casaroli, Podsekretarz Stanu, przesłał na jego ręce list w imieniu Ojca św., który wyraża nadzieję, że bliższe poznanie Bazylego, Doktora Kościoła jeszcze niepodzielonego, ułatwi wzajemne poznanie się i zbliżenie Kościołów, dzięki wspólnym wysiłkom badawczym uczonych reprezentujących różne tradycje chrześcijańskie³.

Patriarchę ekumenicznego z Konstantynopola, Demetriososa I reprezentował prawosławny biskup Toronto Sotirios, przez którego przysłał pismo na ręce Bazylianów, podkreślając, że sympozjum bazylikańskie należy umieścić na tle innych inicjatyw zapoczątkowanych przez Jana XXIII i patriarchę Atenagorasa I dla przywrócenia jedności i miłości wśród rozdzielonych Kościołów⁴.

Wśród uczestników byli m.in. Arcybiskup Tawil, eparcha Kościoła malachitów w USA i wspomniany biskup Toronto, Sotirios. Uczestnicy Sympozjum mieli możliwość zwiedzenia specjalnej wystawy archeologicznej zorganizowanej w Royal Ontario Museum oraz nawiązania osobistych kontaktów podczas wycieczki do wo-

3 Jego tekst zob. s. 279-284 w niniejszym zeszycie.

4 Jego tekst zob. s. 276-278 w niniejszym zeszycie.

dospadu Niagara i bankietu końcowego. Przemówienia na nim świadczyły, że bariery wyznaniowe bynajmniej ich nie dzieliły.

Ocenić Sympozjum w aspekcie naukowym jest zadaniem niełatwym. Odkonano 11 posiedzeń plenarnych, podczas których specjaliści wygłosili 11 referatów podając wyniki swych badań. Następnie miała miejsce dyskusja panelowa. Do poznania św. Bazylego w dużej mierze przyczynił się O.J. Gribomont /uczestniczył on kilka tygodni wcześniej w sympozjum bazylikańskim w Lublinie/, zarówno przez swój referat /Uwagi dotyczące biografii św. Bazylego Wielkiego/, jak i udział w dyskusjach. Z szerokiej wiedzy w zakresie wydań i rękopisów dzieł św. Bazylego dał się poznać Y. Rudberg profesor filologii klasycznej z Lund. Najwięcej referatów, bo aż 4, powierzono Grekom ortodoksom. Wspólnym ich rysem była pewna rozlewność, brak wyraźnej konstrukcji i dygresyjność.

A oto tematy wygłoszonych referatów pod wspólnym tytułem sympozjum: "Chrześcijaństwo - humanizm - asceza":
M.V. Anastos - Contra Eunomium 1-3 w świetle krytyki; K.G. Bonis /Uniw. Ateny/ - Bazyli z Cezarei a organizacja Kościołów chrześcijańskich w IV wieku; P.J. Fedwik /Uniw. Toronto/ - Wczesnośredniowieczne przekłady dzieł św. Bazylego; J. Gribomont /Instytut Patrystyczny w Rzymie/ - Uwagi biograficzne dotyczące św. Bazylego; J. Karayannopoulos /Uniw. Saloniki/ - Społeczna działalność św. Bazylego oraz jego stosunki z władzami; G.L. Kustas /Uniw. New York/ - Bazyli a tradycje retoryczne; J. Pelikan /Uniw. Yale/ - "Duchowy sens" Pisma św. egzegetyczną bazą dla nauki Bazylego o Duchu Świętym"; J.M. Rist /Uniw. Toronto/ - Neoplatonizm św. Bazylego; S.Y. Rudberg /Uniw. Lund/ - Manuskrypty i wydania dzieł św. Bazylego; T. Spidlik /Instytut Orientalny w Rzymie/ - Ideał mnicha bazylikańskiego; R. Staats

/Uniw. Hannover/ - Bazyliańska glorifikacyjna formuła Ducha Świętego na Soborze w Konstantynopolu w 381 roku.

Poza posiedzeniami plenarnymi praca odbywała się w trzech równoległych sekcjach. Wygłoszono tu 27 komunikatów dotyczących zazwyczaj szczegółowych problemów badań nad Bazylim, których tematy podajemy niżej: F.Beare - Tekst Nowego Testamentu używany przez Bazylego z Cezarei; G.Bebis - Św.Bazyli o Eucharystii /List 93 do Patrycji/; A.Benito y Durán - Św.Bazyli w ujęciu bazylianów hiszpańskich; P.Balaniuk - Mnich jako pneumatofor u Bazylego z Cezarei; J.Coman - Św.Bazyli a misjonarze kapadoccy w Scytili Mniejszej i Dacji; R.Crouse - "Homiliater locutus est". Interpretacja Haxaameronu św. Bazylego przez Jana Scotta Eriugeny; M.Donovan - "Duch" miejscem uświęcenia w "De Spiritu Sancto" cc.9 i 26 św.Bazylego; E.Fairweather - Wpływ św.Bazylego na klasyczną duchowość angielską; W.Fitzgerald - Ikonografia św.Bazylego; M.Forlin Patrucco - Funkcjonariusze państwowi i kurie municypalne a biskup w listach Bazylego z Cezarei; W.Hayes - Św.Bazyli a autorstwo "Contra Eunomium IV-V"; U.Knorr - Bazyli a chrześcijańska penetracja Azji Mniejszej; J.Lienhard - Św.Bazyli jako źródło "Regula Benedicti"; T.Losoncy - Przegląd kluczowych arystotelesowskich pojęć w etycznym nauczaniu św.Bazylego; L.Małunowicz - Konsolacja u św.Bazylego; T.Martland - Trinitaryzm św. Bazylego; G.Mazzanti - Aspekty chrystologii św.Bazylego; N.Moran - Manuskrypty z Grottaferrata a liturgia św.Bazylego; G.Olsen - Wspólnota jerozolimaska jako symbol dla reform u św. Bazylego; R.Reynolds - Św.Bazyli w zachodnich zbiorach kanonicznych; A.Ritter - Monastycyzm jako charyzmatyczny ruch odnowy w ujęciu św.Bazylego; L.Roberts - Św.Bazyli a leczenie publiczne; M.Solovey - Św.Bazyli a św.Melecjusz z Antiochii; E.Stiegman - Wiedza i Objawienie u św.Bazylego. Echa jego nau-

czania w reformie cysterskiej; L.Swift - Św.Bazyli i św.Ambroży o sześciu dniach stworzenia; R.Teja - Św.Bazyli a niewolnictwo. Teoria i praktyka; B.Treucher - Rekomandacyjne listy św.Bazylego; G.Tsirpanlis - Kilka refleksji o pneumatologii św.Bazylego⁵.

Jak na każdym spotkaniu naukowym różnych specjalistów ważną rolę odgrywały kontakty osobiste i rozmowy prywatne.

Symposium w Toronto pozwoliło lepiej sobie uświadomić dotychczasowe osiągnięcia w dziedzinie studiów nad Bazylim, jak również ich braki, pozwalające w przyszłości na lepsze skoordynowanie wysiłków badawczych uczonych różnych narodowości.

Dużą pomoc będzie stanowić przygotowywana przez dra J.Fedwicka /Toronto/ pełna bibliografia wydań i tłumaczeń oraz opracowań dzieł św.Bazylego.

C. S Y M P O Z J U M W C H E V E T O G N E

Belgia również uczciła 1600-lecie śmierci wielkiego biskupa Cezarei Kapadockiej urządzając w dniach 28-30 sierpnia 1979 r. w benedyktyńskim opactwie w Chevetogne międzynarodowe sympozjum trzydniowe na temat: "Kościół i mnich w nauce św.Bazylego oraz w spuściźnie bazylikańskiej". Wśród referentów znalazło się wielu znakomitych specjalistów starożytnego życia monastycznego, którzy wygłosili następujące prelekcje: Michel von Parys, Kościół a życie monastyczne u św.Bazylego; A.Gouillaumont, Bazyli i Ewagriusz; J.Gribomont, Św.Bazyli, messalianie i monastycyzm entuzjastów; E.Lanne, Anafory św.Bazylego a wspólnota kościelna; J.Leroy,

5. Wszystkie materiały z tego sympozjum już opublikowano: Basil of Caesarea. Christian, humanist, ascetic. A sixteen-hundredth anniversary symposium. Ed. by P.J.Fedwick, Vol.1-2, Toronto 1981, 436 + 437 - 715, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, cena 30 dol.

Święty Bazyli a reforma studytów; M.J. de Zizioulas, Eklezjologia św.Bazylego; H.Ledoyen, Święty Bazyli w zachodniej tradycji monastycznej; G.Chantraine, Św.Bazyli a środowisko erazmiańskie i reformatorskie; F.J.Thomson, Spuścizna bazylikańska na Rusi Kijowskiej.

D. S Y M P O Z J U M W P A L E R M O

W dniach 14-21 października 1979 roku Teologiczny Instytut św.Jana Ewangelisty w Palermo zorganizował intereklezyjalny Tydzień Studiów Bazylikańskich na temat: "Święty Bazyli - świadectwo wiary i wspólnej tradycji między Wschodem a Zachodem". Wśród wielu gości uczestniczących w obradach, którym przewodniczył delegat patriarchy Konstantynopola Demetriosa I metropolita Chryzostom z Mirry, był również arcybiskup Palermo, kardynał S.Papalardo i przewodniczący Konferencji Episkopatu Sycylii, arcybiskup Monreale S.Casisa. W ciągu tygodnia przedyskutowano szereg zagadnień poruszonych w prelekcjach wygłoszonych przez przedstawicieli kilku włoskich ośrodków uniwersyteckich. Oto ich tematy: A.Colafermina /Uniw. Bari/, Antropologia św.Bazylego; H.Crousel /Uniw. Gregoriański, Rzym/, Problem kobiety u św.Bazylego; S.Manna /Fakultet Ekumeniczny, Bari/, Eklezjologia św.Bazylego; G.Ferrari /Instytut Teologiczny, Palermo/, Zasługi św.Bazylego w kanonicznym uporządkowaniu Kościoła; G.Gharib /Marianum, Rzym/, Liturgia św.Bazylego; M.Pellegrino /Uniw. Turyn/, Bogactwo i ubóstwo w ujęciu św.Bazylego.

E. I N N E J U B I L E U S Z O W E
P R Z E D S I Ę W Z I Ę C I A

Rocznicę śmierci św. Bazylego uczczono w świecie również jednodniowymi sympozjami lub wieczornymi konferencjami dyskusyjnymi, które organizowały różne instytucje naukowe. Trzeba tu więc wyliczyć dyskusyjny wieczór urządzony 9 lutego przez Accademia Cardinalis Bessarionis w Rzymie z referatem prof. I. Ortiz de Urbina - "Aspekty chrystologiczne w liturgii św. Bazylego" oraz sympozja urządzone w Trydencie /9 VI/ i Bolonii przez Instituti per le Scienze Religiose, w Palermo /2 V/ przez OO. Bazyliańców, przez Instytut Liturgiczny "Anselmianum" w Rzymie w ostatnich dniach października i 3-6 grudnia w Messenie przez uniwersytecki Fakultet Literatury i Filologii /tytułów prelekcji nie znamy/.

Na Międzynarodowym Kongresie Patrystycznym obradującym 3-8 września 1979 r. w Oksfordzie ogłoszono 9 prelekcji poświęconych św. Bazylemu /J. Coman - Elementy antropologii w pismach św. Bazylego; F. Decret - Bazyl Wielki a polemika antymanichejska w Azji; M. Guillaumin - Czy moralne przepowiadanie Bazylego z Cezarei było oryginalne?; B. Harries - Pneumatologia Bazylego z Cezarei; R. Hübner - Autor Pseudo-Bazylego "Adversus Eunomium" IV-V - Apolinaris z Laodycei?; tenże - Bazyl Wielki z Cezarei a "homocousios"; H. J. Lehmann - Duch Boży między wodami. Źródła św. Bazylego a komentarz św. Augustyna do Rdz. 1, 2; E. Moutsoulas - Uwagi o autentyczności listów św. Bazylego; R. Staats - Wpływ Bazylego Wielkiego na gloryfikację Ducha św. na Soborze Konstantynopolańskim I.

Należy tu wreszcie dodać, że również oficjalny dziennik papieski "L'Osservatore Romano" poświęcił z okazji 1600-lecia śmierci św. Bazylego specjalną wkładkę /nr 157, 12 VII 1979/,

na treść której złożyły się artykuły wybitnych znawców nauki i działalności Kapadockiego Biskupa /I.Ortiz de Urbina - Il suo ecumenismo si apre al universale; J.Gribomont - Fede e linguaggio; A.Cappuccio - Legislatore monastico della vita monastica; P.Giannini - Introduzione nella luce della Rivelazione; G.Mazzonti - Esaltatore di Cristo Redentore dell'uomo; M.Kabzruk - L'omelia "Bada" a te stesso/. Poczta Watykańska wydała także 25 czerwca dwa specjalne znaczki okolicznościowe wartości 150 i 520 lirów z postacią Świętego w szatach biskupich, z zaznaczeniem jego działalności jako prawodawcy życia monastycznego i twórcy Bazyliady dla chorych i ubogich.

W P O L S C E jubileusz św.Bazylego, poza okolicznościowym sympozjum patrystycznym w Lublinie, nie wywołał zbyt wielkiego rozgłosu. W dziedzinie bibliografii można odnotować zaledwie 3 niewielkie artykuły: ks.M.Starowieyski - "Św.Bazyli Wielki w 1600 rocznicę śmierci"⁶; ks.K.Jasman - "Był bardziej duszpasterzem i biskupem niż teologiem"⁷ oraz ks.S.Longosz - "Rodzinne wychowanie dziecka wg św.Bazylego"⁸ artykuły złożony do druku w 1979 r., ale opublikowany w 1980 roku.

Z innych przedsięwzięć na uwagę zasługuje bazyliński wieczór artystyczny połączony z prelekcją o św.Bazyliem w Seminarium Duchownym we Włocławku w dniu 24 IV 1979 oraz "Dzień św.Bazylego" urządzony 16 XII 1979 r. w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie⁹. Podczas porannej uroczystej Mszy o św. Bazyliem koncelebrowanej w kaplicy seminaryjnej przez kilku księży profesorów homilię na temat: "Wskazówki św.Bazylego, jak młodzież winna korzystać z literatury świeckiej" wygło-

6 "Przewodnik Katolicki", nr 38, z dnia 23 IX 1979.

7 "W drodze", nr 11, 7/1979/ 51-59.

8 "Currenda", 130/1980/ 249-258.

9 Por. ks.S.Longosz, Popularyzacja Ojców Kościoła w latach 1979-1980 na terenie diecezji tarnowskiej, "Currenda", 131/1981/ 28-33.

sił ks.W.Kania. Wieczorem zaś ks.S.Longosz miał w kaplicy konferencję ascetyczną: "Doskonałość chrześcijańska w ujęciu św.Bazylego" oraz przeprowadził adorację Najświętszego Sakramentu słowami liturgii bazylikańskiej; w auli seminaryjnej odbyła się jego prelekcja z przeżroczami na temat: "Credo katakumb". Alumni Seminarium przygotowali na ten czas okolicznościową gazetkę ścienną poświęconą Kapadocji i św.Bazylemu. Trzeba tu również wspomnieć o dwóch wygłoszonych referatach: ks.S.Longosza pt. "Prawa dziecka w nauczaniu św.Bazylego" w dniu 25 października 1979 roku na miesięcznym spotkaniu Oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Tarnowie oraz "Maryjne oblicze św.Bazylego Wielkiego"¹⁰ ks.W.Kani na Akademii maryjnej 8 grudnia 1979 r. w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie. Nie można wreszcie pominąć faktu, że 25 listopada 1979 r. w jednym z zabytkowych kościołów tarnowskich /na Terlikówce/ dokonano uroczystego poświęcenia nowej ikony św.Bazylego, ufundowanej przez parafian za staraniem ks.W.Kani, poprzedzonego przez triduum, z krótkimi konferencjami patrystycznymi.

ks.Stanisław Longosz

2. SYMPOZJUM BAZYLIŃSKIE W LUBLINIE

Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL przy współpracy z Sekcją Patrystyczną przy Komisji Episkopatu Polski do Spraw Nauki Katolickiej oraz Katedrą

10 "Currenda" 131/1981/ 28-33.